

Voorbeschouwing 140ste Jean Elsen-veiling

Op zaterdag 16 maart 2019 zal ten eigen burelen aan de Tervurenlaan 65 te Brussel de 140ste Elsen-veiling worden gehouden. Het is een algemene veiling waarin enkele bijzondere stukken uit de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden worden aangeboden. Een greep uit het aanbod.

Regio Thracië-Macedonië, Orrescii, zilveren octodrachme geslagen tussen 479-165 v.Chr. Vz. Naakte herder (Hermes?) staande tussen twee ossen. Kz. Vier inwaartse rechthoeken, *prachtig*, schatting € 30.000.

Koninkrijk Perzië, gouverneur Baydad, tetradrachme omstreeks 280 v.Chr. geslagen te Persepolis. Vz. Portret van Baydad met korte baard, snor en ooring naar rechts met kyrbasia of satrapale hoed. Kz. Vuurtempel met dubbele deur voorzien van kroonlijst. Bovenop drie kantelen, elk versierd met twee hoorns. Links Baydad met geheven handen in aanbidding. Hij was de eerste inheemse Perzische satraap die door de Seleuciden was aangesteld en eigen munten sloeg, Alam 515, *zeer fraai/prachtig*, schatting € 5.000.

Koninkrijk der Sassaniden, Shapur I (240-272 n.Chr.), gouden dinar geslagen in Ctesiphon. Vz. Buste van Shapur I met zijn persoonlijke kroon naar rechts. Kz. Vuuraltaar bediend door twee wegzijkende priesters, Göbl I/1, *prachtig*, schatting € 9.000

Romeinse Rijk, Burgeroorlog, denarius geslagen in 68. Vz. Vrouwenportret naar rechts doorbreekt de tekst LIBERTAS. Kz. Zeven vogels in vlucht naar rechts. Hieronder de tekst CONSENSVS. De zeven vogels symboliseren de opstand van het Rijnleger en verwijzen naar de zeven legioenen die onder Valens samen werden gebracht tegen de nieuwe keizer Galba ten gunste van Vitellius, BMC -, *zeer fraai/prachtig*, schatting € 3.000.

Friesland, Godfried met de Baard, hertog van Neder-Lotharingen, penning of denarius ca. 1060, geslagen in MERE CIVITAS (Merum, Fivelgo). Vz. Gestileerd portret van voren gezien. Kz. Gestileerd (kerk)gebouw. Er zijn verschillende varianten van deze raadselachtige denier, sommige staat op de voorzijde de naam Godefridus en het omschrift MERE CIVITAS op de keerzijde (Dannenbergh 304, 305, 1508). Op basis van muntvondsten moet de munt omstreeks 1060 zijn vervaardigd, dus op naam van Godfried met de Baard, die beweerde sinds 1046 hertog van Neder-Lotharingen te zijn maar pas in 1065 zijn erkenning kreeg. Hij overleed in 1069.

De locatie van het munthuis was lange tijd onzeker: het werd eerst gesitueerd in Meer, nabij Neuss, later aan Meer (Mheer) in Nederlands Limburg. Dannenberg gaf nochtans een typisch Friese

makelij en de gereduceerde massa aan. In een tekst van 1057 staat vermeld dat Godefrid in het bezit was van de titel graaf in Friesland. Het atelier van Leer, op de Leda in de buurt van de samenvloeiing met de Ems, werd voorgesteld door Hooff van Iddekinge, uitgaande van een overgang van de spelling HLERE (ligatuur HL) naar MERE.

Deze toekenning werd afgewezen door Stoess en Ilich, welke opteeden voor Alkmaar (Alcmere), dat als heerlijkheid in 1070 toebehoorde aan Godfried III, de zoon van Godfried II. Grolle ondersteunt de toeschrijving aan Alkmaar en geeft aan dat het gebouw op de keerzijde de kapel van Alkmaar is, een zuster van de kapel van Heiloo, Capella Heligeloliensis, waarmee de letters CH in het gebouw te verklaren zijn. De toeschrijving aan Merum in Fivelgo werd onlangs voorgesteld door D.J. Henstra. Merum, een buurtschap in de huidige gemeente Loppersum, provincie Groningen. Ilich 24.3, *prachtig*, schatting € 1.500.

Holland, graaf Dirk IV (1039-1049), penning of denarius voor 1047, geslagen in Rijsburg. Vz. Gestileerd gebouw met puntdak. Kz. Diagonaal en horizontaal vormen de letters de muntplaats Rijsburg. Naar Dortmunds, Keuls en Andernachs voorbeeld. De eerste munt van de graven van Holland. Volgens Ilich is de legende op kz. een verbastering van alpha en omega, Grolle en de Wit geven ook Adelbert als een mogelijkheid. Ilich, 11.2 var., *zeer fraai/prachtig*, schatting € 2.000.

Brabant, Karel V (1506-1555), zilveren Karolusgulden z.j., eerste type (emissie 1544-1548), geslagen te Antwerpen. Vz. Gekroonde en geharnaste buste van de keizer naar rechts. Kz. Gelelied kruis gedekt door het Oostenrijks-Bourgondisch wapen, vG&H 187-1, zeer fraai/prachtig, schatting € 6.000

Vlaanderen, Lodewijk van Male (1346-1384), nieuw gouden schild met de leeuw (emissie 1370/1372-1384), geslagen in Gent en Mechelen. Vz. De graaf zittend op een gotische troon van voren gezien, in de rechterhand een geschouderd zwaard, de linkerhand aan een schild met het Vlaamse wapen. Kz. Gebloemd kruis in een vierpas, Gaillard 218, prachtig/FDC, schatting € 2.000.

Vlaanderen, Philips II (1555-1598), gouden reaal z.j. (emissie 1557-1560), geslagen te Brugge. Vz. Gekroonde en geharnaste buste van Philips II naar rechts. Kz. Gekroond Oostenrijks-Spaans-Bourgondisch wapen omhangen met de keten van de Orde van het Gulden Vlies. Met titel van koning van Engeland, vG&H 206-7a, prachtig, schatting € 2.000.

Koninkrijk België, Leopold I (1831-1865) 20 francs 1835. Vz. Gelauwerd portret van de koning naar rechts, door J.-P. Braemt. Naam ontwerper op de halsafsnede. Kz. Gesloten eikenkrans waarbinnen waardeaanduiding en jaartal, pos. B en schuine letters, Dupriez 112, geslagen met gepolijste stempels, Proof, schatting € 10.000.

Koninkrijk België, Leopold I (1831-1865), 100 francs 1853 'Huwelijk van de hertog van Brabant'. Vz. Portret van de koning naar links, door Leopold Wiener. Kz. Portretten van de hertog en de hertogin naar rechts, door Leopold Wiener. Streepje tussen de datum, Dupriez 538, prachtig, schatting € 7.000.

Groningen stad, halve Gentse noble 1583, met klop stadswapen van Groningen (6-7 maart 1590). Vz. In een schip staande gekroonde koning van voren gezien met in de rechterhand een geschouderd zwaard, met de linkerhand een wapenschild met klimmende leeuw vasthoudend. Kz. Gelelied kruis in een achtpas, in elk der kwadranten een gekroonde en gaande luipaard.

G. van der Meer kende geen enkele halve noble en slechts acht nobels ingestempeld met deze klop: een tweekoppige adelaar, het stadswapen van Groningen. Vijf van deze exemplaren zijn Gorcumse imitaties van ro-

zenobels van Eduard IV van Engeland, de andere een noble van Overijssel van 1583, een noble van Zeeland van 1583 en een van 1584. Het staat dus vast dat deze klop na 1584 is aangebracht. Voor het eerst wordt er melding van gemaakt in een veilingcatalogus van 1913 (J. Schulman 17 maart 1913, nr. 257) met toewijzing aan het Beleg van Groningen door prins Maurits van Oranje in 1591. De instempeling heeft niets te maken met het Beleg van 1591 dat slechts 6 dagen heeft geduurd. Op 5 maart 1590 besloten de burgermeesteren en raad van Groningen dat: 'elck sijn nije ende olde Edwardus rosen nobelen, in den tijdt van twee dagen, sal bij den stad muntem(ester) vergaefts stempelen laten, beginnende morghen vroe, hen totten wonsdages avent, des sullen de gestempelden, na als voor ganck hebben, ende die ongestempelden mach elck ontfanghen, so ende als he die sal weten wt te gev. actum maendage den Ven martij 1590'. Deze instempeling heeft dus plaats gehad op 6 en 7 maart 1590 om de goede exemplaren van de slechte te onderscheiden. G. van der Meer, JMP 48 (1961), pag. 71-77, pl. IX.5, zeer fraai/prachtig, schatting € 10.000.

Holland, provinciale 1 gulden 1681 zonder waardeaanduiding, afslag in goud op een gewicht van 5 dukaten. Vz. Gekroond provinciewapen, jaartal boven de kroon. Kz. Nederlandse maagd, in de rechterhand een speer waarop een vrijheidshoed, met de linkerelleboog steunend op een rechtop op een zuil staande bijbel, CNM 2.28.98, bijna FDC, schatting € 7.500.

Bataafse Republiek, zilveren dukaat 1806 Holland. Vz. Geharnaste ridder met in de rechterhand een geschouderd zwaard, met de linker aan een strik het provinciewapen voor zich staande houdend, geslagen te Hoorn door muntmeester W.D. Verschuer in een poging om de opdracht voor de aanmuntning te verkrijgen, oplage ca. 220 stuks, CNM 2.28.80, Schulman 58, *FDC*, schatting € 3.000.

Koninkrijk Holland, Lodewijk Napoleon (1806-1810), 50 stuiver 1807. Vz. Portret van de koning naar rechts, door J.P. Schouberg. Kz. Landsnaam, gekroond rijkswapen, gesplitste waarde aanduiding ter weerszijden, jaartal in de kroon, Schulman 257, *bijna FDC*, schatting € 1.500.

Heilig Roomse Rijk, Maria Theresia (1740-1780), gouden jeton 1741 op haar kroning tot koningin van Hongarije te Pressburg. Vz. Gekroonde leeuw met het Hongaarse kruis in de rechterklauw en met de linker steunend op het Oostenrijks wapenschild. Kz. Onder de Hongaarse Stefanskroon vijf regels tekst en jaartal, Mont. 1693, *prachtig*, schatting € 2.500.

Koninkrijk Holland, Lodewijk Napoleon (1806-1810), rijksdaalder 1809, 2^e type. Vz. Portret van de koning naar rechts. Kz. Landsnaam, gekroond wapen van het Koninkrijk Holland, gesplitste waarde aanduiding ter weerszijden, eronder jaartal en mmt. bij, met kabelrand, Schulman 135, *FDC*, schatting € 10.000.

Koninkrijk Holland, Lodewijk Napoleon (1806-1810), ontwerp 50 stuiver 1807, door J.G. Holtzhey. Vz. Portret van de koning naar rechts. Kz. Gekroond wapen van het Koninkrijk Holland met gesplitste waarde aanduiding ter weerszijden, geplaatst op twee scepters door een guirlande met elkaar verbonden waarin het jaartal, met kabelrand, Schulman 140b, *prachtig/FDC*, schatting € 15.000.

Rusland, Catharina II (1762-1796), gouden Beloningspenning van de Maatschappij van Liberale Economie z.j. (ca. 1768) op een gewicht van 10 dukaten. Vz. Gekroonde buste van de tsarina naar rechts, door N. Kozin. Kz. Onder een palmboom zittende Ceres met lauwerkrans in de rechterhand en een mercuriusstaf in de linker. Op de achtergrond een landschap met ploegende boer, Diakov 142.8, *zeer fraai/prachtig*, schatting € 17.500.

De catalogus van veiling 140 staat op de website www.elsen.eu. Voor meer informatie of contact: Jean Elsen & ses Fils N.V., Tervurenlaan 65, BE-1040 Brussel, België, tel. +32 (0)2-734.63.56, e-mail numismatique@elsen.eu.